LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 19/1975-76 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till Landstinget med förslag till landskapslag om förströelseautomater.

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver Landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört lagberedningschefen Sune Carlsson, lagberedningssekreteraren Jörgen Ingman, t.f. polismästaren Sune Eriksson, affärsmannen Harry Hermansson och från Ålands penningautomatförening, verksamhetsledaren Lars Porko och tekniske direktören Bengt Viljanen, vördsamt anföra följande.

Lagförslaget syftar till att ge Ålands penningautomatförening ensamrätt att hålla s.k. förströelseautomater. I landskapet finns nu c. 80 förströelseautomater i användning. I detta antal är också inberäknat de automater, som finns på passagerarfartyg med hemort i landskapet. Penningautomatföreningen innehar 10 automater och två av enskilda ägda bolag de övriga. Det ena bolaget är dominerande och innehar c. 60 st.

Förströelseautomaterna har ett inköpspris på 8.000 - 10.000 mark. Bruttoavkastningen av en automat på ett fartyg ligger på c. 2.500 mark per månad och av en automat på ett förplägningsställe på 500 - 1.000 mark per månad. Automaterna kan användas c. 4 år. Till lokalinnehavarna betalar penningautomatföreningen mellan 20 och 40 % av avkastningen.

Man kan således konstatera, att betydande penningbelopp omsätts också i denna form av spelverksamhet. Utskottet har dock erfarit, att den föreslagna lagstiftningen ingalunda kommer, såsom landskapsstyrelsen framhåller, att helt kompensera Ålands penningautomatförening för det inkomstbortfall, som blir följden av ett eventuellt svenskt förbud mot penningautomater. Endast en del av detta skulle kompenseras genom föreliggande lagförslag.

Utskottet omfattar syftemålet med lagstiftningen, men vill dock framhålla, att det inte kan motiveras med att det vore mindre förkastligt att utnyttja människors spellystnad i samhällets regi än i privat sådan. Lagstiftningen motiveras främst därav, att ett totalförbud mot spelverksamheten med stor sannolikhet skulle leda till uppkomsten av en illegal spelmarknad och av att man, då spelet försiggår i samhällets regi, kan sträva till att fästa större avseende vid att eliminera skadeverkningarna. Utskottet förutsätter också, att de ökade inkomster för Ålands penningautomatförening, som blir följden av denna lagstiftning, verkligen används för ungdoms- och idrotts-

verksamhet.

Utskottet konstaterar, att landskapsstyrelsen vid utarbetandet av framställningen använt regeringens proposition med förslag till lag om förströelseautomater (Prop. 211/74) som förebild. Denna proposition förföll genom riksdagens upplösning. Regeringen har dock den 5 mars detta år avlåtit en ny proposition till riksdagen med förslag till lag om förströelseautomater. I den nya propositionen har stadgandena angående ersättningen till automatägare väsentligen ändrats, vilka ändringar utskottet beaktat. Även i vissa andra avseenden har utskottet beaktat regeringens proposition.

Detaljmotivering.

2 § 1 mom. Utskottet finner att orden "mot betalning" kan utgå.

2 § 2 mom. Utskottet förutsätter, att landskapsstyrelsen övervakar att lagstiftningens syftemål inte kringgås så, att skjuttält och tivoli enbart blir skyltar för att möjliggöra speltält. För att understryka att det inte får bli fråga om permanenta arrangemang har utskottet infört ordet "tillfälligt".

3 §. Utskottet anser att 3 mom. bör ingå i verkställighetsförordningen. En av ledamöterna,O. Jansson, var av den uppfattningen att tillståndsgivningen för såväl förströelseautomater som penningautomater borde förenhetligas, d.v.s. givas av landskapsstyrelsen.

6 §. Här föreslås att tillstånd att hålla förströelseautomater kunde beviljas även andra än penningautomatföreningen fram till och med den 31 december 1981. Samma tid föreslås i regeringens proposition. I landskapsstyrelsens framställning har tidpunkten satts till den 31 december 1978. Utskottet finner det dock riktigt att utsträcka tiden till den 31 december 1981. Detta för att bereda de enskilda automatägarna en skälig övergångstid.

7 §. Utskottet föreslår att lagen skall träda i kraft omedelbart. I denna paragraf ingår även stadganden om ersättning till automatägare. Automaterna blir onyttiga för sina ägare i och med att endast penningautomatföreningen har rätt att hålla sådana efter den 31 december 1981. Utskottet finner, att man här rör sig på gränsmarkerna till grundlagsskyddet för privat egendom (Regeringsformens 6 §). Visserligen innebär lagstiftningen icke, att man överför enskild egendom till samhället, men genom att monopolisera en hitintills fri näring blir egendomen (automaterna) naturligtvis helt eller delvis värdelösa för sina ägare. Under sådana förutsättningar finner utskottet det icke tillräckligt, att penningautomatföreningen skulle vara skyldig att till gängse pris inlösa automaterna, utan bör detta ske mot full ersätt-

ning. Likaså finner utskottet det berättigat, att penningautomatföreningen även åläggs ersätta det värde, som bedrivandet av spelverksamheten representerar.

Vad gäller ersättningsstadgandena i övrigt har utskottet föreslagit vissa preciseringar. Dessutom har, såsom i regeringens proposition, föreslagits, att om parterna inte kan enas om ersättningens belopp, så skall saken överlämnas till avgörande av skiljemän.

Ledamöten Göran Bengtz omfattar inte principen och förfaringssättet att landstinget lagstiftar om övertagande av verksamhet och egendom som skapats av enskilda medborgare, förrän den enskilda och samhället kommit överens om övertagandet av egendom genom avtal eller på liknande sätt.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga lagförslaget sålydande:

L a n d s k a p s l a g
om förströelseautomater.

I enlighet med Landstingets beslut stadgas:

1 §.

(Likasom i framställningen).

2 §.

Tillstånd att hålla i 1 § avsedd förströelseautomat till begagnande för allmänheten (uteslutn.) kan endast givas åt Ålands penningautomatförening.

Vad i 1 mom. stadgas äger icke tillämpning på automater som tillverkats enbart för att framföra musik, ej heller på automater och spelanordningar som tillfälligt användes på tivoli eller i skjuttält.

3 §.

(1-2 mom. likasom i framställningen).

(3 mom. uteslutn.).

4-5 §§.

(Likasom i framställningen).

6 §.

Tillstånd att hålla i 1 § avsedd förströelseautomat kan fortfarande beviljas fram till den 31 december 1981 för automat, vilken före denna lags ikraftträdande med stöd av behörigt tillstånd har hållits i användning eller införts till landskapet.

Genom förordning kan stadgas om skyldighet att anmäla i 1 mom. avsedda förströelseautomater hos myndighet.

7 §.

Denna lag träder omedelbart i kraft.

Ålands penningautomatförening är skyldig att mot full ersättning inlösa de förströelseautomater, vilka har varit i användning eller införts till landskapet före denna lags ikraftträdande, samt före nämnda datum till landskapet införda oundgängligen behövliga specialredskap och -anordningar samt reservdelar, vilka är lämpliga enbart för skötsel och reparation av förströelseautomater. Då skall även det värde ersättas som bedrivande av förströelseautomatverksamheten representerar. Krav på inlösen skall framställas till nämnda förening inom sex månader efter det lagen har trätt i kraft. Samtidigt skall den som yrkat på inlösen upphöra med att bedriva förströelseautomatverksamhet. Om så icke förfarits, är nämnda förening icke skyldig att ersätta det värde som bedrivande av förströelseautomatverksamheten representerar.

Den som fortsätter att bedriva förströelseautomatverksamhet under längre tid en sex månader sedan denna lag trätt i kraft, har emellertid rätt att årligen förnya med högst fem procent de förströelseautomater, som han hade i sin besittning när lagen trädde i kraft. Den som bedriver sådan förströelseautomatverksamhet skall inom sex månader sedan lagen trätt i kraft hos Ålands penningautomatförening anmäla de automater han innehar.

Träffas icke överenskommelse om inlösen eller ersättningen mellan parterna, skall saken överlämnas till skiljemän för avgörande på sätt i lagen om skiljemannaförfarande (FFS 46/28) är stadgat.

Mariehamn den 1 april 1976.

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
ordförande

Ulf Andersson
sekreterare.

Närvarande i utskottet:ordföranden Lindfors (delvis), viceordföranden Olof Jansson (delvis), samt ledamöterna Bengtz (delvis), Dahlman och T. Söderlund samt suppleanterna Andersson (delvis) och Arvidsson (delvis).